

SRANI VRT

Mali traven — april

Hodi, bodi sveti Jurij
in po evetu tak' zakuri,
da mladike se sprostijo,
ki že dolgo mirno spijo.

Mlado, posebno novo posajeno sadno drevje moramo ob suši dobro zalivati, da se ne posuši, ker mlade koreninice še niso dovolj dolgo zrastle, da bi mogle črpati vodo iz večjih globin. Posebno presajenemu drevju dolgotrajna suša in suho vetrovno vreme zelo škodujeta. Vsakemu mlademu ali presajenemu drevescu damo vsaj 1—2 kebljici vode. Toliko zadostuje približno za teden dni, če ne pride vmes dež. Ker pa se zemlja ob suhem in vetrovnem vremenu hitro posuši, pokrijemo drevesni kolobar, ki pa mora biti že pred zalivanjem oplet in prerabljan z drobnim gnojem, ki preprečuje izhlapevanje vode.

Gnoj, ki ga natrosimo na kolobarje, zadržuje tudi rast plevela, gnoji in zadržuje toploto v zemlji. Na vsak način pa je potrebno, da so drevesni kolobarji vedno brez plevela, trave ali drugih rastlin. Če hočemo, da nam bo drevje uspevalo in rodilo, skrbimo, da bodo kolobarji okoli sadnih dreves vedno prosti! S tem omogočimo grahu, da prodre v globino zemlje, kar drevescu zelo godi, saj tudi koreninice potrebujejo zraka, obenem pa ohranimo redilne snovi, ki jih dajemo v obliki gnojila le drevescu in ga ne porabijo druge rastline. Le tako bo drevesce hitro in zadovoljivo rastle in se razvijalo v plemenito drevo, v sadjarjevo veselje in ponos.

Pri na novo posejanem drevju se je zemlja že dovolj usedla, da lahko drevesce trdneje privežemo h kolu. Tudi pri v prejšnjih letih posajenih drevescih pregledamo kolibe in vezi. Če so koli trhli in gnili, jih nadomestimo sedaj, preden je drevje zeleno. Tudi vezi, ki so na dežju in soncu sprhnele, odstranimo in nadomestimo z novimi.

Dobro in uporabno vez naredimo iz slame, na živo nanizanih starih in neuporabnih

zamaškov in iz širokih in močnih trakov. Niž ni potrebno, da vežemo mlado sadno drevesce po večkrat h kolu, popolnoma zadostuje ena močna vez tik pod vrhom.

Že sedaj si preskrbimo škropila, kolikor jih bomo potrebovali čez poletje. Brez škropil tudi letos ne pojde. Ker pa so sedaj ta sredstva draga in se teže dobe, posvečamo vso pažnjo pravilnemu pripravljanju. Vsak, ki ni izveden v tem delu, naj točno prečita navodila in naj se z vso natančnostjo po njih tudi ravna.

Škropilnice moramo pred uporabo preizkusiti in ko se prepričamo, da dobro in v redu delujejo, pripravimo škropilo. Takoj po uporabi škropilnice in vse, kar smo rabili, umijemo z vročo vodo in posušimo.

Ko opazimo listne uši, jih uničimo s tobacišnim izvlečkom ali kvasovo obaro. Ne čakajmo, da se razmnože. Tudi cvetodera preganjamo te dni. Ko bodo samice znesle jajčeca, bo vse preganjanje zaman. Sedaj postavljamo pod drevje rjuhe ali žakljevine in stresamo drevje, da popadejo škodljivci raz vej. V ogenj z njimi!

Še na voluharja ne pozabimo! Dokler ne odžene trava, je lov nanj najuspešnejši. Voluhar je marsikod sovražnik številka ena za sadovnjake.

Dela se množe, eno prihaja po drugem. Zadnji, a res prav poslednji čas je, da je drevje osnaženo in oškropljeno, kot je bilo že prej omenjeno. Tudi glede novih nasadov imamo bolj malo časa, ker bo kmalu čas za novo pomladansko škropljenje.

Tik pred cvetenjem, ko se že razložijo peclji posameznih cvetov, škropimo sadno drevje proti škrlupu z dvaodstotno žvepleno apneno brozgo ali polodstotno bakreno apneno. Prvi dodamo, če je le mogoče, še 150 do 200 gramov meritola ali aresina. Kako se mešanice pripravljajo, je bilo že večkrat pisano. Ko škropilo pripravljamo, ga večkrat preizkusimo z belim tenoltelajnovim (fenolftalein) papirjem. Ko papir blede pordeči, je škropilo dobro in ga lahko uporabljamo. Bakreno apneno mešanico porabimo še isti dan, zato je ne napravimo preveč!

O uporabi brane in valjanja na travnikih

Povprečni letni pridelek na naših travnikih je 20 do 30% na ha. Tako nizki pridelek pa ne povzročajo podnebne razmere ali slaba zemlja, saj po drugih krajih, kjer te razmere niso nič boljše, pridelajo skoraj še enkrat toliko na isti površini. Važen vzrok temu tiči v nerazumevanju našega kmeta za pravilno obdelavo travnikov.

Vsakemu kmetu je samo po sebi razumljivo, da je treba njivo celo večkrat v letu temeljito obdelati, če hoče res nekaj pridelati. Z obdelavo uničujemo plevel, rahljamo zemljo, omogočamo dostop vode in zraka v tla. Da, tudi zrak je nujno potreben. Zrak omogoča življenje na milijone in milijarde malih, nevidljivih bakterij. Brez teh malih organizmov je zemlja mrtva. Mrtva zemlja pa je nerodovitna. Bakterije v zemlji povzročajo razpadanje zemlje, tako da posamezne sestavne dele zemlje, raztopljene v vodi, lahko pritegnijo koreninice za rastlinsko hrano.

Prav kakor njive je treba od časa do časa prezračiti travniško zemljo. Za travnike imamo posebne brane z ostrimi zobmi. Travniško rušo je treba dobro razrezati, enakomerno do 10 cm globoko. Brana pri tem ne sme skakati tako, da bi premočno raztrgala samo nekatera mesta, drugo pa puščala rušo nedotaknjeno.

S pravilnim brananjem travnikov dosežemo prezračenje, uničimo mah vsaj deloma in nekatere vrste enoletnih plevelov, ki se raznašajo s semenom. Dalje zravnamo tla in s tem olajšamo košnjo. Kdor jo travnike pognojil s kakšnim gnojilom, mora prevleči tudi zato, da se gnojilo čimbolje pomeša z zemljo. Gnojenje učinkuje hitreje in bolje.

Oglejmo si še nekaj ugovorov proti brani na travnikih. Pravijo, da se raznašajo nekateri pleveli in navajajo predenico. Ta ugovor drži, toda kateri kmet bo trpel na svojih travnikih predenico, to najnevarnejšo zajedatko naših detelj? Predenico je treba temeljito uničiti in z delom začeti takoj, ko jo kmet opazi. Dokler je predenica na travniku, seveda ne kaže z brano še bolj razširjati ta plevel. Nekateri spet trdijo, da z razrezavanjem ruše uničujemo tudi dobre trave. Ta ugovor ni utemeljen. Če brana koristi celo na žitnih posevkih, kjer tudi uničimo kako žitno bilko, kako naj se potem bojimo za trave, ki vendar veliko bolj na gosto pokrivajo zemljo kakor žita. Če uničimo nekaj dobrih trav, se

pa druge toliko bolj razrastejo. Kdor trdi, da z brano ni imel nobenega uspeha na travnikih, mu kar z gotovostjo lahko odvrnemo, da je slabemu pridelku krivo ali občutno pomanjkanje najmanj ene od glavnih hranilnih snovi ali pa prevelika vlaga v zemlji. Edino na prav lahkih zemljah ali na novih travnikih, kjer ruša še ni dosti sklenjena, vlačenje ni potrebno in bi lahko celo škodovalo.

Nasprotno pa valjanje največ koristi na lahkih zemljah. Travnikov z zelo težko zemljo ne kaže valjati. Čim lažja je zemlja, tem lažji valjar je treba uporabljati. Pač pa je koristno valjanje za vsakim vlačenjem.

Najprimernejši čas za vlačenje in valjanje je zgodaj spomladi. S. L.

Umetna gnojila

Pred vojno je bilo v trgovini toliko vrst umetnih gnojil, da se je kmet komaj znašel in nam je bila prav zaradi tega izbira težka. Vojne razmere vplivajo v veliki meri tudi na trgovino z umetnimi gnojili. Pri nas posebno pogrešamo superfosfatov, solitra in Tomaževe žilindre. Ta umetna gnojila so bila najbolj znana in jih sedaj ni mogoče dobiti. V omejenih količinah je sedaj v prodaji kostna moka, amonsulfat in nekaj 40% kalijeve soli.

Pri pomanjkanju umetnih gnojil je treba z njimi ravnati čimbolj varčno in jih rabiti res samo tam, kjer lahko naši kmetijski pridelki največ koristijo. Vsako umetno gnojilo zahteva posebno ravnanje z njim, vsako ima posebne lastnosti z ozirom na tla in z ozirom na rastline, ki jim gnojimo. Kdor ne ravna z umetnimi gnojili pravilno in se ne ozira na posamezne lastnosti, je le prečesto razočaran, ker doseže le delen uspeh, velikokrat pa uspeh celo popolnoma izostane.

Da ne bi bilo razočaranj, posebno ker v sedanjih časih uporabljajo umetna gnojila tudi tam, ki se sicer niso ukvarjali s kmetijstvom in zato nimajo potrebnega znanja, podajamo v naslednjem podatke in navodila za uporabo umetnih gnojil, ki jih je sedaj mogoče kupiti.

Kostna moka je edino umetno gnojilo, ki ga izdelujejo v Ljubljanski pokrajini. Vsebuje malo dušika, v glavnem pa je to fosforno gnojilo. Fosfor v kostni moki je razmeroma težko topljiv v vodi in zato tudi počasi deluje, učinek pa se pozna več let. Še najhitreje se razkrajja v lahkih, peščenih zemljah, kjer ni preveč apna. Apno zmanjšuje topljivost fosforja v kostni moki,

zato obeh gnojil ne smemo mešati in rabiti istočasno. Ker se počasi razkrajajo, je treba kostno moko za pomladansko setev trositi že jeseni, ali pa čimprej spomladi. Kdor namerava s tem gnojilom gnojiti krompirju in še ni raztrosil, naj to stori čimprej in zemljo potem prevleče z brano. Neposredno gnojenje deteljam s kostno moko se ni obneslo, pač pa dobro zaleže kasneje tudi deteljam, če gnojimo predsaidežem. Tudi se uporablja kostna moka za gnojenje travnikov in pašnikov. Deluje več let, vendar se učinek prvo leto slabo pozna.

Amonsulfat je dobro dušično gnojilo. Uporabljamo ga slično kot soliter. Tudi delovanje je slično, le bolj počasno, ker se mora v zemlji najprej razkrojiti. Za lahne zemlje je amonsulfat celo boljši od solitra, ker pri njem ni nevarnosti za izpiranje. Tudi v zelo težkih zemljah se amonsulfat boljše obnese, ker ne vsebuje za težke zemlje škodljivih primesi.

Amonsulfat je treba raztrositi kakšen teden pred setvijo in ga je treba dobro zavleči, da se pomeša z zemljo in da se dušik ne izgublja v zrak. V tem času do setve se izgubi škodljivost strupa rodanamina, ki je včasih v amonsulfatu in je posebno škodljiv kalečim rastlinam. Amonsulfat je dobro gnojilo tudi za travnike. Le na kisljih in težkih zemljah, ki so nagnjena h kisanju, ga ne kaže uporabljati; nevezana žveplena kislina namreč še povečava kisllost tal.

Poleg fosforja največkrat manjka našim zemljam kalija. Od kalijevih umetnih gnojil je pri nas znana 40% kalijeva sol. Škoda le, da nam tudi te soli zelo primanjkuje. S kalijevo soljo gnojimo predvsem žitaricam; kalij pospešuje zorenje, žito rodi kleno zrnje. Tudi rast na travnikih kalij navadno zelo poživi, vendar so poskusi pokazali, da daje polne rezultate na travnikih le gnojenje s kalijem skupno s fosforjem.

Kalijeva sol vsebuje tudi klor, ki rastlinam postane lahko škodljiv. Škodljivost klora v zemlji preprečuje apno; kjer apna ni dovolj, ga je treba istočasno s kalijevo soljo dodati. Sploh je treba računati s tem, da kalijeva sol zmanjšuje količino apna v zemlji; pri kasnejšem gnojenju je treba to upoštevati.

Kalijeva sol deluje hitro in jo lahko trosimo istočasno s saditvijo ali pa tudi kasneje.

Pri pomanjkanju umetnih gnojil ponovno opozarjamo na važnost domačih gnojil. Zelo dobro domače gnojilo je lesni pepel, ki vsebuje nekaj fosforja, precej kalija in sorazmerno največ apna. Za travnike in sadovnjake je pepel odlično gnojilo. Brez dvoma pa je bilo in ostane najboljše gnojilo, posebej za travnike in vrtove, dober kompost. Dober kompost vsebuje vse hra-

nilne snovi razen tega še mnogo razkrojevvalnih bakterij, ki poživijo razpadanje v zemlji in tako omogočajo rastlinstvu izrabo tudi onih hranilnih snovi, ki so že v tleh.

S. L.

Zgodnji krompir se tudi na kmetiji izplača siliti

Ali se tudi na deželi izplača siliti krompir? Tako smo se spraševali zadnja leta, toda naš kmet se je rajši držal starih navad in je odriaval vse novotarije. Sedaj pa je tak čas, da ne gre le za posameznika, marveč za skupnost, saj moramo gledati, da na lastni zemlji pridelamo čim več in s tem zboljšamo položaj prehrane. Gotovo je, da na večji kmetiji, ki ima v zalogi še dovolj starega krompirja, siljenje zgodnjega ni neobhodno potrebno, pač pa se da ta krompir dobro in dražje prodati ter se denar, ki je tudi dandanes pri vsaki domačiji nujno potreben, lahko uporabi za dom. Poleg tega pomagamo s siljenjem zgodnjega krompirja drugim, ki jim zaloge krompirja že pohajajo. Pri manjših kmetijah, pri onih s številno družino in v predmestjih pa je siljenje krompirja nujno potrebno, saj si s tem zagotovimo za 2—4 tedne zgodnejši pridelek in s tem se rešimo skrbi za hrano.

Krompir bo letos v pravem pomenu besede naš vsakdanji kruh in naj ne bo nikogar, ki ima zemljo in bi ga ne sadil. Rožice in druge cvetice, ki so bile v prejšnjih časih ponos naših kmečkih deklet, naj se kar mirno umaknejo z vrtov, saj imamo sedaj važnejših stvari, ki so nujno potrebne za saditev in gojitev v vrtu. Prišel bo tudi čas, ko bomo zopet posajali in negovali cvetice, danes pa se moramo boriti za vsakdanji kruh.

Za saditev zgodnjega krompirja imejmo pripravljeno dobro, toplo in globoko prekopano njivo ali vrt, ki je bil prejšnje leto pognojen. Svet naj bo na južni strani, da ima čim več sonca in je zavarovan pred mrzlimi vetrovi. Na taki gredi bo imel krompir vse ugodnosti, se bo dobro in hitro razvijal in dal kmalu obilen pridelek.

Krompir silimo na ta način, da ga damo v začetku februarja kaliti. V primerne plitve zaboje, ki naj ne bodo višji od 3—4 prstov, vložimo gomolje tako, da stoje tesno drug poleg drugega in imajo glave — to je tisti del, ki ima največ očesc — obrnjen navzgor.

Semenski krompir, ki ga izbiramo za kalitev, naj bo enakomerno debel, zdrav in ne narezan — torej cel. Tudi odgnan še ne sme biti!

Napolnjene zaboječke prinesemo v klet ali v kakšno drugo sobo ali predsobo, ki pa mora biti svetla in topla. V temnem prostoru odžene krompir brez barvne, slabotne in krepkega življenja nezmožne kalli, zato moramo gledati, da pada na kaleči krom-

pír čim več svetlobe, vendar moramo za-
streti okna, če sije sonce, ker bi mu sončna
svetloba škodovala. Zaradi tega je bolje, da
razvrstimo zabojeke s krompirjem okoli
okna, ki leži na severno stran.

V prostoru, kjer kalimo krompir, naj bo
stalna toplota okoli 10° C, ki je za kaleči
krompir najprimernejša. Ker pada svetloba
na kaleči krompir navadno samo z ene stra-
ni, pritegne mlade odganjke v to smer in
raste ukrivljeno. Da temu odpomoremo,
obračmao zabojeke vsak teden, da kalčki ra-
sto naravnost.

Tudi prevlažno naj ne bo v kleti. V
vlažni kleti, ki je poleg tega še temna, po-
stanejo mlade klice tanke in pretegnjene
ter brez posameznim sortam primerne bar-
ve. Le v svetlem, primerno suhem in to-
plem prostoru odžene krompir močne, de-
bele, kratke in živo barvane odganjke, od
katerih lahko pričakujemo bogato želez.

Vendar se večkrat pripeti, da zaradi pre-
suhlega zraka gomolji ne morejo prav do
moči, da bi odgnali kali. V tem primeru
zmočimo žakljevino k tjo pregrnemo čez go-
molje, da se osvežijo in odženo. Nikdar pa
ne smemo močiti že kalečih gomoljev. Pra-
vilno kaljen krompir postaja vsak dan ve-
lejši, kali pa dobivajo na moči in njim zna-
čilni barvi.

Krompir zgodnje vrste dajemo kaliti ali
siliti konec januarja ali vsaj do srede fe-
bruarja, da je, ko pride čas za saditev, že
dovolj nakaljen. Ko so kali 4—5 cm velike,
posadimo najranejši krompir konec marca
na gredice. Pri saditvi moramo paziti, da se
krhki kalčki ne polomijo in bi bil ves trud
zaman. Nekaljene gomolje skrbno posadimo
40×30 cm narazen in ne pregloboko. Če
grozi hujši mraz, si v začetku pomagamo
na ta način, da prekrijemo gredico s sla-
mo, listjem ali s kako drugo odejo. Kasne-
je ga prisujemo.

ŽIVINOREJA

Kakšno mlekarstvo nam največ koristi?

Ker je v tamkajšnjih krajih spomladi pro-
izvodnja mleka majhna, dobivajo mlečne
izdelke tega časa le bogatejše žene, ker se
iste utegnejo zadovoljiti z manjšo koli-
čino masla in sira.

V tem od pamtiveka razširjenem in še
danes obstoječem načinu skupne prede-
lave mleka moremo zaslediti vse predno-
sti, ki jih proizvajalcem, predelovalcem
ter potrošnikom more nuditi sodobni mle-
karski obrat na zadrudni ali pa zasebni
osnovi. Gospodarski kakor tudi socialni
činitelj je pri tem vekovnem načinu prede-
lave že tako poudarjen, da bi se mogel
v tem oziru kosati z najmodernejšimi
mlekarskimi obrati v krajih z razvito in
pravilno pojmovano zadrudno idejo. Prav
posebno je tu že poudarjena prednost
skupne predelave mleka pred predelavo
posameznikov po domovih. Pri skupni prede-
lavi mleka je izraba mleka bolj gospo-
darska, ker je dana možnost nabave po-
trebnih mlekarskih strojev in drugih teh-
ničnih pridobitev. Skupna predelava mle-
ka v večjem obsegu daje zaposlitev po-
sebnost v ta namen usposobljenemu stro-
kovnemu osebju, ki je v stanju jamčiti,
da bodo mlečni izdelki dobro izdelani ter
pri predelavi mleka nastali mlečni od-
padki popolnoma izkoriščeni. Pri načinu
skupnega vnovčevanja mleka se kmetu
ni treba bati, da bo izgubil odjemalce, če

ni v stanju vsak dan redno dobavljati
istih količin mleka. Zato odvisnost pro-
izvodnje mleka od činiteljev, ki vplivajo
na proizvodnjo mleka, ni tako škodljiva
za kmetovalca. Tudi potrošniku je skupno
vnovčevanje mleka v stanju nuditi pred-
nosti v tem, da mu vedno nudi proizvode
enake kakovosti v zadostni količini.

Vsi v mlekarstvu važni činitelji: pro-
izvajalec, predelovalec in potrošnik mleka
najdejo torej v skupni prodaji mleka vse
prednosti pred načinom prodaje in prede-
lave mleka pri posameznikih. Kakšen
naj bo potem skupni mlekarski obrat, ali
osnovan na zadrudni ali zasebni osnovi,
pa je odvisno bolj od duha razumevanja
in razpoloženja prizadetega prebivalstva.
Bistveno je, da mora obrat za skupno
predelavo in vnovčevanje mleka biti tako
organizatorično usmerjen in gospodarsko
izpolnjen, da je v stanju kar najbolj
ugoditi zahtevam kmeta kot proizvajalca
mleka, mlekarka kot predelovalca in vnov-
čevalca mleka in prav tako tudi zahtevam
potrošnika mleka in mlečnih izdelkov.
Sodeč po skušnjah in sledeč izreku, da je
zgodovina učiteljica življenja, moremo
ugotoviti, da vsem omenjenim zahtevam
kmeta, mlekarka in potrošnika še najbolj
ustreza zadrudni mlekarski obrat. Zato
nam na zadrudni osnovi organizirano mle-
karstvo more tudi največ koristiti.